

Rome een trap heeft van zooveel treden, dan ziet met ontzag daartegenop de boeteling, die meent dat hij slechts op bloote knieën en met zooveel gebeden op elke tree naar boven mag komen, maar dan licht om zulke bijgeloovigheid de toerist, die het een klein kunstje acht om zooveel treden op rubberzolen te nemen.

Wein, soortgelijk lot onderging ook de „trap” van de drie heilighedstreden van tabernakel en tempel. Niet, dat iedereen letterlijk maar naar binnen liep tot achter het voorhangsel, geen denken aan. Maar wel zoo, dat men over dien tempel en dien achter-gordijnen-tronenden God al te gemoedelijk en gemakkelijk zich zijn gedachten vormde — denk aan de lange geschiedenis van de „valsche profetie” in Israël met het refrain van vrede, vrede, geen gevaar, en diergelijke — en gemakkelijk Hem tot zich trok, gelijk deed het volk toen het de ark als magisch wonderstuk met zich nam tegen de Filistijnen. Waar God bedoeld had door die kringafbakening om t z a g te wekken voor zich, den Heilige, die woning wilde maken onder een onheilig maar door Hem te heiligen volk, daar gebruikte dat volk zelf haar tot een gemoedelijke annexatie van dien God voor zijn belangen. En waar God bedoeld had aldus duidelijk te maken, hoeveel er gedaan zou moeten worden door den Messias en eenigen Heiland en dus door Hem zelf om den afstand te verzoenen, daar meenden de scharen steeds stellig, dat zij in deze onderscheidingen en daaraan verbonden wetsbepalingen even zoovele stutten in de handen kregen, waarop leunende zij zelf den weg der rechtvaardiging konden bewandelen (vergelijk de ontwikkeling naar het latere Farizeïsme, dat van deze tempelprediking in ballingschap wel zoo heel weinig heeft verstaan). Nu dan, waar het zoo steeds was gegaan, dat Israël zich gedroeg als het brutale volk, hetwelk den tempel met sprongen nam, en waar Hij voorziet dat het, wat dit volk betreft, weer zoo zal gaan, daar doet Hij nu bazuinen: overal, op heel den bergtop, waar gij ook den voet zet, heel dat gebied, in het rond nog maar liefst, ruim genomen dus, het zal even heilig zijn als die verheven, geheimzinnige, verborgen woonplaats van God weleer achter gordijnen, boven de ark, waar éénmaal 's jaars de Hoogepriester bijzonderen toegang verkreeg. Nu krijgt gij dus de kans niet meer, misbruik te maken van onderscheiden heilighedscriteria, want zulk onderscheid is hier niet meer van kracht. O zeker, wel blijft er verschil tusschen buiten en binnen. Het blijft in deze teekening een eigen tempelgebied. Dat gebied is nu zelfs veel scherper omlijnd en afgescheiden dan weleer. Die bergtop immers werd gequalificeerd als een „zeer hooge berg”, en daaromheen komt te liggen het gebied van de priesters, daarnaast dat van de levieten en de stad, en daar weer naast, aan weerszijden, de strooken vorstelijk domein (vgl. K.V., p. 506). Maar binnen de tempelgrenzen, ruim genomen, is het dan ook alles volstrekte heilighed. Wanneer gij ook maar een voet zet op dat terrein, staat gij daar rechtstreeks in de volle stralen van Gods vlekkeloze heilighed. Gij kunt niet meer denken, dat het mogelijk is in Gods buurt te komen, Zijn Naam te noemen, Zijn verkeer te betrachten en toch nog wel op een veiligen afstand te blijven. Het wordt nu: alles — of niets.

Wel ligt er een mateloze goedertierenheid in, wanneer de heilige God zoo Zijn volk bejagent. Misschien zoudt gij zeggen: past hier bepaald dat woord goedertierenheid? Is het hier niet veel eerder zoo, dat naar alle kanten uitschieten de vlammen van Zijn majesteit, rechtvaardigheid, onschendbaarheid? En o zeker, gij hebt gelijk. Maar het een brengt het ander met zich. God is niet alleen rechtvaardig, maar Hij is ook barmhartig, daarom zoo begeert Zijn barmhartigheid dat de onheilighed die tegen Zijn vlekkeloze majesteit werd opgeworpen, ook met het krachtigste betoon van de onaantastbaarheid van deze Zijn heilighed worde aan de kaak gesteld, gewonnen en tot heilighed verteerd en gelouterd. Want wie een oogenblik zich deze ontwikkeling, niet van de zonde ditmaal, maar van de openbaring van den heiligen God voor oogen stelt, historisch, wordt weer sterk beschaamd. Deze gang van zaken zou immers zeer onlogisch en weer onpractisch kunnen schijnen. Wanneer toch een veldheer wordt bedreigd door spionnen en vijandelijke bommenwerpers in zijn hoofdkwartier, dan zal hij zich nog onvindbaarder maken, nog scherper listen verzinnen om den vijand te misleiden, nog meer zijn kwartier camoufleren en zijn schuilplaatsen versterken. En zoo ook de koning, die in tijd van opstand den gemeenen man al te vlot tot hem ziet doorgedrongen — hij zal nieuwe voorschriften uitvaardigen om op een afstand te houden en zijn lijfwacht zal bijzondere voorzorgen nemen om gevaar tegen te gaan. En in die lijn denkend, zoudt gij zeggen: wanneer nu de God van den Sinai al te gemakkelijk zich betrokken zag in de vleeschelijke volks- en paleisbelangen, en die der eigenwillige geestelijkheid, dan zal hij zeggen: nu nog meer gordijnen, en nog meer tusschenliggende kringen, nog meer trappen en bordjes verboden toegang.

Doch nu gebeurt het tegendeel in Ezechiël's visioen. God zegt niet: Ik sluit mijn heilighed nog meer op, maar: Ik breng haar nu des te meer naar buiten toe. Waar gij Mijn heilighed hebt aangerand, daar kom Ik nu u daarmee op heel dit terrein als overweldigen. Ik kom tegen den draad van uw verwachting

in en leg met Mijn hoogste heilighed op u allemaal op elke plaats waar gij voor Mij verschijnt, beslag.

Ja, zoo gebeurt het hier. Want zóó kan het óók. Alleen maar, dit kan alleen bij iemand, die zich werkelijk in souvereinen zin onaanstaafbaar en volkomen veilig weet door het Hem eigene gezag. Wanneer het volk in opstand komt, kan de vorst zich verschansen, tot militair de vrede bevochten is — maar 't kan soms ook gebeuren, dat de vorst, of vorstin, precies tegen dien draad der veiligheidslogica in gaat, zonder lijfwacht naar buiten treedt, gaat staan onder de scharen, wenkt met de hand en spreekt het koninklijk woord..... en zie, de scharen zwijgen, zij zijn door dit betoon van vorstelijke onschendbaarheid en nabijheid ontroerd en verstomd; zulk optreden vermurwt de harten, en zonder mitrailleurs en zonder wapenvertoon bereikt hij of zij nu aldus, dat het „Leve de Koning” (Koningin) schalt uit aller mond, en de zonen Belials zwijgend afdruipten.

Nu dan, aldus ontroert hier ons de Heere God. Want waar Hij zóó doet en spreekt, als hier door Ezechiël moet worden verkondigd, zal ieder moeten zeggen: welk een Souverein, die zoo de lijfwachten en gordijnen achter zich laat en tegen 't „gevaar” in zich onder Zijn onderdanen gaat begeven. En gij denkt aan Bethlehem, waar Hij ligt in een krib, zoo maar, en het Kruis, waar Hij hangt, en den Hof waar Hij verrijst, heilig, tusschen herders, moordenaars, dood en graf. En gij denkt aan Pinksteren, de Geest zoo maar in Jeruzalem, in Galileërs, tusschen Sanhedristen. En gij denkt aan heel deze bedeeing waarin deze pre-

diking reeds zoo groote verwerkelijking erlangt. Gij denkt aan Christus' gebed: Ik bid niet, dat Gij ze uit de wereld wegneemt, maar in de wereld ze bewaart van den booze. En gij denkt aan uw plaats van elken dag als kind des koninkrijks, aan de werkbank, en in het stemlokaal, en op de kiesvereniging, en telkens weer onder den kansel. En gij weet: „kringen” van heilighed, meer of minder, of ook hier zus en daar zoo, hier met meer, daar met minder spanning, ik mag er niet aan denken. Het is in de „kerk” niets heiliger dan in de „politiek”, in het doopverbond niets strenger dan in het sociaal verbond, de „partij-orde” mag niet minder heilig zijn dan de kerk-orde, een zedelijk conflict (dat is nu: een heilighedscnflict) dat in het eene verband openbaar werd is in alle andere van even groote en even volstrekte ernst. Want wie naast Ezechiël en achter hem ziet staan Jezus, den hoogsten Profet, en Paulus, Zijn apostel, weet, dat dit tempelgeweld, hier nog in cultische trekken geprofeteerd, nu reeds heel het leven beheerschen wil van de kinderen des Koninkrijks, wier lichaam en ziel tempelen zijn des Heiligen Geestes, geboren als zij zijn in de kerk, den tempel zelf. Daarom, laat uw ja zijn ja en uw neen neen. Want er zijn geen kringen en trappen van heilighed (vgl. Matth. 5:34-37), doch op de hoogte van den berg zal de gansche grens van het tempelgebied heilige der heiligen zijn. Zie, dit is de wet des huizes. Dat wil zeggen: daaronder kunt gij nimmer meer uit, wanneer gij in den tempel uw treden zet.

U.

H. J. S.

KERKELIJK LEVEN

„EXTREMISTEN”?

Ziezo, als dit nummer verschijnt is het gedaan met de stembus. De bidstonden, waarin menschen, die anders door heele massa's met den nek worden aangezien, en over wie sommige geleerde heeren anders in hun conventikelen een tikje medelijdend doen, nu eens mochten „voorgaan”, zijn afgeloopen. Nu bidden ze weer voor een jaar of wat op hun geïsoleerd preekstoeltje, totdat ze bij nieuwe verkiezingen weer voor den dag gehaald worden, om den Heere te vragen, het stemhókje te willen beschermen met een providentia specialissima, en het stemhuis, hetwelk zijn tempel is, te bekijken met providentia specialis: een iegelijk maakt zich zijn afgoden naar eigen beeld en naar eigen gelijkenis; als wij om de kerk gebeden ons minder bekreunen, omdat we in de kerk b.v. „onze” professoren niet openlijk willen afvallen, dan moet Hij, die het Adres van onze gebeden is, ons maar dragen daarin, dat we bidstonden wel met elkaar beleggen voor politieke victories, maar niet voor kerkelijke, die we immers tegenhouden door de weigering van de vraag om eerlijkheid en klaarheid. U begrijpt: hier spreekt ironie: we merken het even op, voorzichtigheidshalve.

Maar nu de nervositeit weer achter den rug is, wil ik wel iets zeggen, dat me al lang op het hart ligt. Ik wil het eens hebben over dat afschuwelijke woord: extremisten.

Ik wil ieder, die zich met mij voorbereiden op het komende avondmaal, en zoo iets is geen aangelegenheid van zés dagen vóór een bepaalden Zondag, dringend verzoeken, niet langer in de synodocratische fuik zich te laten vangen door dit monstrueuse woord, al te gedachtenloos, te slingeren tegen zijn tafelenooten, die door het drijven van extremisten in principe als de doctoren Ridderbos, Grosheide, en zulke kerkontbinders, zijn weggejaagd uit wat zij noemen Gods Huis. Ik wil hen vragen, niet met de verraders te heulen. En ik wil degenen, die door het gebruik van dit woord zich terecht gekwetst voelen, vragen, de gemoedsrust te bewaren, om mee te kunnen blijven helpen aan een zuivere probleemstelling.

Want dáár aan schort het, en aan niets anders.

Extremisten, dat woord is zoo maar ineens tot pas-munt geworden. De politieke spraakmakers hebben er wonderen mee gedaan. Minister De Geer uit de dagen van zijn radio-speeches voor Koningin-en-Vaderland duidde er de nationaal socialistische mee aan. Die zijn nu van de baan. Toen Michailowitsj nog mee mocht doen, en ook Tito, was Tito extremist; sedert een paar dagen evenwel is de man — door anderen! — opgeschoven naar het midden, u weet wel, naar dien eilendigen „gulden middenweg”; niet, omdat hij veranderd is, maar omdat hij niet meer in de gratie staat bij Moskou. Het is moeilijk van het woord een goede vertaling te geven. H. Schmidt verstaat onder „extremisten” menschen, die uiterste, overdreven eischen stellen. Maar hij laat natuurlijk na te zeggen, wat overdreven is; dat zal in elk bepaald geval v a l moeten worden uitgezocht. Indien er n.l. „overdrijving” in het spel is. Meestal is 't zoo niet.

Hiermee is al aangeduid de typische m a c h t e l o o s h e i d van het woord „extremisten”. Het is afgeleid van „extrem”; en ofschoon dat woord ook in de logica bekend is, toch is het — ook daar trouwens — eigenlijk een geografisch, d.w.z. een ruimtelijk begrip. R u i m t e l i j k. Dat wil zeggen: er is een bepaald gebied, een bepaalde ruimte, afgegrensd naar alle kanten. En nu is IN die ruimte, binnen dat gebied, „extrem” alles wat vlak a a n d e g r e n s ligt. De voeten zijn extremiteten van het

lichaam, evenals andere lichaamsdeelen, die aan den buitenkant liggen. Zoo zijn de extremiteten van b.v. Aethiopië die gebieden, waar de grens tusschen Aethiopië en het aangrenzende land vlak in de buurt is. De extremiteten van de Nederlanden liggen tegenwoordig in Maastricht. Vroeger aan de grens van het tegenwoordige Frankrijk.

Vandaar, dat de term „extremist”, gebruikt van leden van een kerk, of van een vereniging, een gezelschap, van Staten Generaal, een ministerraad, een volk, altijd beeldspraak is. Beeldspraak, omdat het spreken over dergelijke grootheden op dezelfde manier, als waarop men óók handelt van ruimtelijke gebieden altijd beeldspraak is. Beeldspraak, liggende op hetzelfde terrein, als b.v. het spreken van „recht” en van „linksch” in de Tweede of Eerste Kamer der Staten Generaal.

Extremisten zijn dus in zulk een gedachtenraam allereerst diegenen, die niet in het midden van die gegeven grootheid staan, maar aan den buitenkant. Den buitenkant n.l. van die GEGEVEN grootheid, voorgesteld als een bepaald tegen anderen afgegrensd gebied.

Maar een ongeluk komt zelden alleen. Men spreekt ook wel eens van een w a a r h e d e n c o m p l e x als een ruimtelijk gebied. En noemt dan extremist iemand, die allerlei „uiterste”, op de spits gedreven d e n k b e e l d e n verdedigt. Het gevolg van een en ander is, dat de beeldspraak meestal hopeloos vast loopt.

Nu moet een christen weten, en bedenken, dat een bepaald gebied nog wat anders is dan een bepaald g e d a c h t e n g e h e e l, een bepaalde leer, of l e e r s a m e n h a n g. Binnen het geheel der huidige Staten Generaal zijn er rechtschen en linkschen; maar aangezien de instelling van de Staten Generaal veelszins teruggaat (ik zeg niet: alleszins) op revolutionaire gedachten, daar heetten vroeger zij, die naar een parlementair stelsel verlangden, in de toenmalige volks- of regeringskringen „extremisten”. Wie heden extremist heet, kan morgen, heeft eenmaal zijn bepaalde leer de zegepraal behaald, gerekend worden tot de meest gematigde typen. Had de Heer J. Schouten geleefd in de dagen van vóór de fransche revolutie hij ware aan het hof, waar gepruikte koningen met hun maitresses het terrein verkennen extremist geschoolden, als hij verdedigd zou hebben wat hij thans bepleit.

Trouwens, ook de Heer Schouten is, precies als wij allen, herhaaldelijk extremist genoemd. Politiek: om Indië. Kerkelijk-confessioneel ook. Nu men eenmaal gewend is aan een gereformeerde kerkengroep, en nu óók daar de lintjes vergeven zijn, en zoo meer, NU heet men in het vocabularium der officieele gedenkboekenschrijvers „gematigd”, als men om Ridderbos-Grosheide blijft hangen, hoe gevaarlijk hun experimenten ook zijn geweest op de toenmalige grens van kerk en secte in 1944. Volgens mij zijn ze óver die grens heen gelokt door hen zelf; maar daar hebben natuurlijk de menschen, die af en toe de kerkgenootschappen als in het volksleven optredende „cultuurgrootheden” voor statistische doeleinden bekijken, geen verstand van. Ze tellen: zóóveel leden, dus geen druktemakers. Vandaag heeten Greijdanus, D. van Dijk, en wie meer tot „hun” kerk behooren mogen, extremist, in de taal van consuls, ministers, referendarissen. En zoo voort. Maar de tijd is nog niet zoo lang geleden, dat De Cock een extremist heette, en Brummelkamp, en Kuyper, Rutgers, en dus ook het voorgelacht van den Heer J. Schouten. Over een